

→ Dvě klíčové postavy hranického Občanského fóra – Vlastimil Helcl (vlevo) a Vladimír Hudec (vpravo). Trikolóry na kabátech a bundách manifestovaly podporu „revoluce“. Rečnické pódium na prvních demonstracích v Hranicích tvořilo nesourodé seskupení stolků, teprve pro generální stávku vyrobili studenti hranické lesnické školy skutečné pódium – připomínalo myslivecký posed. ■ Foto: Martin Trískala

záběry z pražských demonstrací, které už přenášela Československá televize, takže jeden z účastníků si tehdy poznamenal: „Byl jsem na demonstraci, ale asi po čtvrt hodině jsem odešel. Ten dav lidí se totiž nechal inspirovat televizí a skanduje tak nadšenecky jako v Praze.“ Veřejná shromáždění vyvrcholila v **pondělí 27. listopadu** generální stávkou, jíž se v Hranicích zúčastnilo několik tisíc lidí. Na vlnu veřejných demonstrací navázala jednání OF s politickými stranami sdruženými v Národní frontě a se zástupci Městského národního výboru.

OBČANSKÉ FÓRUM Místní Občanská fóra se ustavovala po pražském vzoru, nikoli však jako pobočky strukturované organizace, vznikala přirozenou krystalizací dosud neorganizovaných lokálních elementů, které se vymezovaly vůči socialistickému režimu. V Hranicích neexistovala osobnost, kterou bychom mohli jednoznačně přiřadit k disentu – nežil zde žádný signatář Charty 77 ani nikdo, kdo by byl pro své opoziční názory socialistickým režimem v 70. či 80. letech vězněný. Klíčovou postavou hranického OF se stal Vlastimil Helcl, signatář petice Několik vět, který díky svým kontaktům s pražským disentem (Sergej Machonin) i českou emigrací v Norsku (Radek Doupovec) dokázal zajistit potřebné informační toky mezi Prahou a Hranicemi, ale také přísun exilové literatury a rozmnožovací techniky. Helcl spolu s Vladimírem Hudcem a Janem Korábem tvořili první trojici mluvčích hranického OF. Mezi dalšími aktivisty OF bývají nejčastěji jmenováni Václav Čáp, Lumír Fojtík, Libuše Hrabová, Josef Christel, Bohumil Kmak, Pavel Krejčířík, Pavel Lukeš, Petr Milas, Dagmar Močičková, František Močička, Jiří Necid ml., Bedřich Novák, Jiří Novotný, Drahomíra Škapová, Martina Škapová, Ivo Škrobánek, Jiří Tomečka, Jaromíra Vlasáková, Eduard Vykoupil, Jiří Žiak ad. ■ V prvních dnech se scházeli v Zámecké pivnici (dnes Zámecký hotel) a v restauraci Kufr (dnes Komerční banka), 27. listopadu jim odbory Sigmý Hranice uvolnily dvě místnosti v budově Besedy na dnešním Masarykově náměstí. Odtud pak probíhala hlavní organizační činnost, do níž se postupně zapojovali další lidé. ■ Prvním cílem Občanského fóra bylo vytvoření alternativního informačního kanálu v situaci, kdy internet neexistoval, faxy a kopírovací zařízení byly velmi vzácné a televize a noviny byly pod kontrolou státní moci

Generální stávka na náměstí, 27. listopadu 1989. ■ Foto: Roman Kubíček

6

Vedle skupiny lidí, která se v Hranicích chopila značky OF, existovala řada dalších individuálních či skupinových aktivit, jež se snažily „burcovat veřejné mínění“. Jednou z nich byla např. výloha obchodu s potravinami na tehdejšímu Revolučnímu náměstí, která se proměnila v informační nástěnku. Jiným druhem protestu byl nápis PRAVA přes výlohu kombinující oslavu VŘSR s módními oděvy na Horním podloubí. ■ Foto: Roman Kubíček

– oblíbeným heslem prvních dní bylo: „*Televize lže, jako když Rudé právo tiskne!*“. Bylo potřeba tedy šířit texty prohlášení, fotografie a videozáběry ze zásahu pořádkových sil na Národní třídě a také informovat o konání demonstrací a setkání. 8. prosince 1989 byly zahájeny tzv. spanilé jízdy po okolních vesnicích, které měly především propagovat kandidaturu vůdčí osobnosti OF Václava Havla na prezidenta ČSSR, celkem se jich uskutečnilo 55. ■ S tím, jak režim rychle ztrácel kontrolu nad médii a zpravodajství stále víc rezonovalo s hlasem Občanského fóra, začala se místní OF měnit z šířitele informací vznikajících v Praze v lokální nositele změny.

CELOSTÁTNĚ Občanské fórum na celostátní úrovni bylo dědicem nezávislých občanských aktivit z 80. let, které se soustředily na vyžívání režimu k dialogu. V první fázi tedy OF mělo fungovat jako katalyzátor, který soustředí všechny nekomunistické síly, ať již oficiálně fungující (Československá strana socialistická, Československá strana lidová), nebo donedávna pronásledované či nově vznikající. Režim na jednání přistoupil 26. listopadu 1989. OF se však rychle proměňovalo ve svébytnou, ovšem politicky neprofilovanou sílu, od níž lidé očekávali převzetí moci. Zástupci OF se 10. prosince stávají členy federální vlády a Václav Havel je 29. prosince 1989 zvolen prezidentem. Podobné přebírání moci nutně čekalo na místní OF.

ÚSKALÍ ZPĚTNÝCH POHLEDŮ Ze zpětného pohledu se nám může zdát, že po prvních deseti dnech bylo vše rozhodnuto a další změny mohly být rychlejší. Účastníci ale tehdejší události prožívali jako překotně rychlé, a i když převažoval optimismus, nechybělo ani mnoho strachu, že do vývoje zasáhne „ozbrojená pěst dělnické třídy“ (Lidové milice), všudypřítomné „staré struktury“, armáda či Státní bezpečnost. Vždyť teprve 10. prosince byla jmenována tzv. vláda národního porozumění s účastí OF. K situaci tedy patřila také vyjednání zástupců hranického OF s místní vojenskou posádkou i policií (tehdy Veřejnou bezpečností). ■ Přes desetiletí indoktrinace komunistickou ideologií sice větší část společnosti s režimem zcela nesouzněla, ale zároveň neměla jasnou představu, čím by jej bylo možné nahradit. Západní státy byly vnímány pozitivně především díky vyšší životní úrovni, zatímco tamní demokratické ideologie považovali Češi a Slováci většinou za opačný extrém své vlastní totalitní společnosti. Běžným klišé tehdejšího uvažování bylo „*socialistická i kapitalistická média lžou, pravda je někde uprostřed*“. Tento pohled se měnil velmi zvolna. ■ Jiným prvkem dobové atmosféry, který je dnes obtížné plně vnímat, je bezprecedentní euforie z otevírající se svobody, která vyvolávala spontánní dary i finanční sbírky